לא הוו ליה. שנסתפקו מן המן שבכליסה: **לא ירש נושבת.** מעבר הירדן ואילך שהיא חשובה מארץ סיחון ועוג כלשכתן במשה שהיה מתאוה ליכנס לה וקרי לה טובה[ח]: **קלה ארץ כנען.** בערכות מואב שסמ"ג משה שהיא ארץ הממורי ועל שפת הירדן שהוא קלה כניסת ארץ כנען: **חסר שלשים.** שנסתפקו מעוגות שהוליאו ממליכים דכתיב (שמות טז) ויעבו מחליים ויצאו כל עדת בני ישראל על מדבר סין שאר בין לילים ובין סיני בחמשה עשר יום לחדש השני וכתיב בתריה בשבתנו על סיר הבשר וגו' וכתיב (שם) הנני ממטיר לכם לחם מלמע בשמה עשר בחדש הזה[ט]: **ויבאו בני ישראל.** שלשים יום עמדו בערכות מואב לבני ומשנסתפו יהושע להסיען הכינו להם לדה לדרך ג' ימים ובשלישי עברו את הירדן דכתיב בעוד שלשת ימים וכתיב בעשור לחדש הלחמון: **לא שלשים ושלשה למפרע.** והן עשרה לניסן ועשרים וג' לחדר למפרע והוא שבעה בחדר ו' ימים עברו ממנו ועשרים ושלשה הרי כ"ט שחדר חסר הוא[י]: **שלש מנות.** חדש ועלה וכלים: **כלניסן לחרן.** שהרי במדבר לא זרעו ולא קלרו ולא נטעו: **והוא הדין שינהגו.** החדש מפורש בו מוסב וקסבר כל מקום שאתם יושבים משמע ועלה וכלים מק"ו: **אין לאיסורו איסור עולם.** שלא כל שכן עשר בניסן דכתיב[כ] **על עסקי: ואין לאיסורו איסור נצחה.** לתן (מגילה דף עח.) קולר לשחת ומשכיל לנחמיה: **ויש היכר לאיסורו.** וכיוס שכן עשר בעלמו לאיסורו מוכר לם יש עומר קלב: **כלאים שאיסורן איסור עולם.** זרע חטה וחרלן למוריס הנפיים לעולם: **ואסורין בנחלה.** דכתיב (דברים כג) תקדש[כ] לשון הקדש[כא]: **והוא הדין לערלה בשתים.** לף הערלה בחה בק"ו זה בשני שהוכחת מע"פ שהשלישי אין בה איסור לאיסורו מיכן איסור עולם מיום שנטע עד שלש שנים במוך ימי לאיסורו: **רבי אלעזר בר"ש.** פליג למעלה וסבר למדם לאיסור עולם ומיכן ואילך הערלה הוא ואין לו היתר שינהגו ומה חדש שאין איסורו איסור עולם ואין איסורו איסור הנאה ויש היתר לאיסורו נוהג בין בארץ בין בח"ל כלאים שאיסורן איסור עולם ואיסור איסור הנאה ואין היתר לאיסורן אינו דין שינהגו בין בארץ בין בח"ל והוא הדין לערלה בשתים[כב]: **רבי אלעזר ברבי שמעון אומר והדר אכול.** בירושלמי[כג] מקשה למה לף מלכלו מלה ממדם וילף עשה דבערב מלכלו מלות וילמה לף מעשה דמדם ומערב למין עשה דקודש דומה לי"ת למחר הדבור מי נמי יש לומר דגזירה היא למען מלו כזית שני[א]: **ובני ישראל אכלו את המן מ' שנה אי אפשר בו'.** וף"ת ממלי לף מפיק ליה כולה מילתא בהדיא דכתיב (יהושע ה) ויאכלו מעבור הלרץ ומלו יום עשרה בחדש בערבים במדבר סיני ויעשו בני ישראל את הפסח בארבעה עשר יום לחדש בין הערבים במדבר סיני ככל אשר לוה ה' את משה כן עשו בני ישראל לפסחיהם ולף היו עוד לבני ישראל מן למען דעד הפסח שהוא יום לזה ליישראל ומשם ילילה היו למילרם מדברי תורה: **עד בואם אל ארץ נושבת.** פי' בקונטרס היינו מעבר לילדן ואילך למשוכה מארץ סיחון ועוג עד נחלם של קלה ארץ כנען היינו על שפת הילדן שהוא קלה ארץ כנען ושיינו ארץ סיחון ועוג וי"מ מיפכא למין נושבת היינו ארץ שהחרימו סיחון ומלך עמון מלחמת הראשונה ולא חילקו בה ישראל ולא נחלקה לשבטים ולא נקראת ארץ ישראל אלא ארץ נושבת ולא נתנה לשבטים אלא לאחר שנלכדה בימי יהושע ולא נחלקה לשבטים אלא לאחר שנלכדה בימי יהושע ולא נקראת ארץ ישראל אלא לאחר שנלכדה בימי יהושע: **אי אפשר לומר עד בואם אל ארץ נושבת שכבר נאמר אל קצה ארץ כנען וא"א לומר אל קצה ארץ כנען שהרי כבר נאמר עד בואם אל ארץ נושבת הא כיצד בשבעה באדר מת משה ופסק מן מלירד[ל] והיו מסתפקין ממן שבכליהם עד ששה עשר בניסן תניא אידך ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה וכי ארבעים שנה אכלו והלא ארבעים שנה חסר שלשים יום אכלו אלא לומר לך עוגות שהוליאו ממלרים טעמו בהם טעם מן[מ] תניא אידך[מא] בשבעה באדר מת משה ובשבעה באדר נולד מנין שבשבעה באדר מת שנאמר[מב] ויימת שם משה עבד ה' וכתיב[מג] ויבכו בני ישראל את משה בערבות מואב שלשים יום וכתיב[מד] ויהי אחרי מות משה עבד ה' וכתיב[מה] משה עבדי מת ועתה קום עבור וכתיב[מו] עברו בקרב המחנה וצוו את העם לאמר הכינו לכם ציידה כי בעוד שלשת ימים[מז] תעברו את הירדן וכתיב[מח] והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון לא למדת שבשבעה באדר נולד משה משה ומנין שבשבעה באדר נולד משה שנאמר[מט] ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד ללאת ולבא שאין ת"ל היום מה ת"ל היום[נ] מלמד שהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחדש לחדש שנאמר[נא] את מספר ימיך אמלא תניא ר"ש בן יוחי אומר שלש מלות נלטוו ישראל בכניסתן לארץ ונוהגות בין בארץ בין בחוצה לארץ והוא הדין שינהגו ומה חדש שאין איסורו איסור עולם ואין איסורו איסור הנאה ויש היתר לאיסורו נוהג בין בארץ בין בח"ל כלאים שאיסורן איסור עולם ואיסור איסור הנאה ואין היתר לאיסורן אינו דין שינהגו בין בארץ בין בח"ל והוא הדין לערלה בשתים[נב] רבי אלעזר ברבי שמעון אומר והדר אכול.** בירושלמי[נג] מקשה למה לף מלכלו מלה ממדם וילף עשה דבערב מלכלו מלות וילמה לף מעשה דמדם ומערב למין עשה דקודש דומה לי"ת למחר הדבור מי נמי יש לומר דגזירה היא למען מלו כזית שני[א]: **ובני ישראל אכלו את המן מ' שנה אי אפשר בו'.** וף"ת ממלי לף מפיק ליה כולה מילתא בהדיא דכתיב (יהושע ה) ויאכלו מעבור הלרץ ומלו יום עשרה בחדש בערבים במדבר סיני ויעשו בני ישראל את הפסח בארבעה עשר יום לחדש בין הערבים במדבר סיני ככל אשר לוה ה' את משה כן עשו בני ישראל לפסחיהם ולף היו עוד לבני ישראל מן למען דעד הפסח שהוא יום לזה ליישראל ומשם ילילה היו למילרם מדברי תורה: **עד בואם אל ארץ נושבת.** פי' בקונטרס היינו מעבר לילדן ואילך למשוכה מארץ סיחון ועוג עד נחלם של קלה ארץ כנען ושיינו ארץ סיחון ועוג וי"מ מיפכא למין נושבת היינו ארץ שהחרימו סיחון ומלך עמון מלחמת הראשונה ולא חילקו בה ישראל ולא נחלקה לשבטים ולא נקראת ארץ ישראל אלא ארץ נושבת ולא נתנה לשבטים אלא לאחר שנלכדה בימי יהושע ולא נחלקה לשבטים אלא לאחר שנלכדה בימי יהושע: **אי אפשר לומר עד בואם אל ארץ נושבת שכבר נאמר אל קצה ארץ כנען וא"א לומר אל קצה ארץ כנען שהרי כבר נאמר עד בואם אל ארץ נושבת הא כיצד בשבעה באדר מת משה ופסק מן מלירד[ל] והיו מסתפקין ממן שבכליהם עד ששה עשר בניסן תניא אידך[מא] בשבעה באדר מת משה ובשבעה באדר נולד מנין שבשבעה באדר מת שנאמר[מב] ויימת שם משה עבד ה' וכתיב[מג] ויבכו בני ישראל את משה בערבות מואב שלשים יום וכתיב[מד] ויהי אחרי מות משה עבד ה' וכתיב[מה] משה עבדי מת ועתה קום עבור וכתיב[מו] עברו בקרב המחנה וצוו את העם לאמר הכינו לכם ציידה כי בעוד שלשת ימים[מז] תעברו את הירדן וכתיב[מח] והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון לא למדת שבשבעה באדר נולד משה משה ומנין שבשבעה באדר נולד משה שנאמר[מט] ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד ללאת ולבא שאין ת"ל היום מה ת"ל היום[נ] מלמד שהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחדש לחדש שנאמר[נא] את מספר ימיך אמלא תניא ר"ש בן יוחי אומר שלש מלות נלטוו ישראל בכניסתן לארץ ונוהגות בין בארץ בין בחוצה לארץ והוא הדין שינהגו ומה חדש שאין איסורו איסור עולם ואין איסורו איסור הנאה ויש היתר לאיסורו נוהג בין בארץ בין בח"ל כלאים שאיסורן איסור עולם ואיסור איסור הנאה ואין היתר לאיסורן אינו דין שינהגו בין בארץ בין בח"ל והוא הדין לערלה בשתים[נב] רבי אלעזר ברבי שמעון אומר**

1. ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד בואם אל ארץ נושבת את המן אכלו עד בואם אל קצה ארץ כנען
2. ויהי אחרי מות משה עבד ה' ויאמר ה' אל יהושע בן נון משרת משה לאמר:
3. משה עבדי מת ועתה קום עבור את הירדן הזה אתה וכל העם הזה אל הארץ אשר אנכי נתן להם לבני ישראל:
4. עברו בקרב המחנה וצוו את העם לאמר הכינו לכם ציידה כי בעוד שלשת ימים אתם עוברים את הירדן הזה לבוא לרשת את הארץ אשר ה' אלהיכם נתן לכם לרשתה:
5. והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון ויחנו בגלגל בקצה מזרח ירחו:
6. ויאמר אלהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא ה' אמר אלי לא תעבר את הירדן הזה:
7. לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא:

שמות כג כו

גליון הש"ס

גמ' ר"א ב"ר שמעון אומר. פליג על מנוסי וכן שנת מד ע"ת: **רש"י** ד"ה ואמורין בהנאה וכו' לשון הקדש. עין זה בהקנה לקמן מו ע"ב ולע"ע:

מוסף רש"י

אל ארץ נושבת. לשמר שעבדו את הילדן (ס"ל שלושה שבעבר הילדן מיושבת וטובה שנשמר מעברה לה ושמלחם את הארץ בעבר הילדן ושבעה ימים על ס"ל שלושה שבעבר הילדן מיושבת שנשמר ר"ל מיושבת) (שמות סז לה). **והיו מסתפקין ממן שבכליהם.** שלוקטו בשבעה בחדר (יהושע ה יא). **חסר שלושים יום.** שהרי בעו"י בחיר ירד להם המן מחילה ושבו"י בניסן פסק שנשמר ושבעה המן ממחרת (שמות סז לה). **הכינו לכם ציידה.** בכל דבר הלריך לדרך וכלי זיין למלחמה לשמר להם לשקן שלא יהא חומר בשאכל ומשהא כרי היו מסתפקים ממן שבכליהם עד ט"ו בניסן וכו'. **בעוד שלשת ימים.** בסוף שלשת ימים שעוד שתהיו כלן שלשת ימים ושמר תעברו (יהושע א יא). **בן מאה ועשרים שנה אנכי היום.** היום מלאו ימי ושנותי ביום זה מחת שלשים יום בחדר (דברים לא ב) **שלשים ושלשה ימים למפרע.** שלשים יום בחדר שלשה ימים שהכינו להם לילה (מגילה יג:). **בן מאה ועשרים שנה אנכי היום.** היום מלאו ימי ושנותי, כלומר הילדה שהכפר על המיתה (שם).

מוסף הש"ס

א. כדאמרינן (יבמות כ.) כה"ג דהוה דחי עשה דיבום לאו דאלמנה מן הארוסין אלא דגזרינן בראה ראשונה אטו בראה שניה. תוס' טוף. ב. ומה שאמר יהושע כי בעוד שלשת ימים היינו בסוף שלשת ימים ויהי מקצה שלשת ימים ויעברו השוטרים בקרב המחנה וכתיב בתריה כי מחר יעשה ה' בקרבכם נפלאות היינו כריתת ירדן ומדקאמר מחר משמע דהיינו יום ד' שלאחר ג' ימים דמקצה שלשת ימים היינו בסוף מקץ שבע שנים תעשה שמיטה דשביעית סופה משמטת, וכן פרש"י בפ' יהושע בעוד שלשת ימים, בעוד בסוף, עוד תתעכבו כאן ג' ימים ולאחר מכאן תעברו משמע שרוצה לומר שברביעי עברו, תוס' טוף. ג. ואפילו מאן דלית ליה מקצת היום ככולו לענין שלשים של אבלות (מ"ק יז:) מ"מ קליש ליה אבלות ואין כאן עצבות כל כך. תוס' טוף. ד. בתוס' טוך כתוב. דהיינו כשהשלים שש ונרצע וחל יובל באמצע שנה שביעית, יובל מוציאו ואפי' לא נכנס בשביעית אלא יום אחד כשחל יובל מוציאו מיד. (ועי' מהרש"ל). ה. שהרי ערלה זו מה שנאסר בה איסור עולם דפירות של תוך שלש שנקראים ערלה אינם מותרים לעולם ושלאחר שלש לא נאסרו מעולם ואין דין ערלה בהם. ליטב"ל. והעץ לא נאסר אפילו בתוך ימי ערלה דכתיב את פריו. רמב"ן. מה שאין כן בחדש. תוס' הרא"ש. ו. ובכל עניני ערלה קאמר ולפי שבא איסורו משום ערלה כוללו עם הערלה ורבעי יש היתר לאיסורו ע"י חילול אבל ערלה גופה אתיא אף בשלשה. תוס' הרא"ש. ז. או להביא לירושלים. תוס' פסחים מד: ח. שהאדם זורע קודם לעומר תבואתו אעפ"י שנאסרת בחדש וכן הערלה מותר לנטוע אילן שהוא נעשה ערלה. רמב"ן. ט. דכתיב לא תזרע כלאים. רמב"ן. י. דאלמא בהיתר הנאה הדברים אמורים ולא בהיתר מעשה שהוא קודם האיסור. ליטב"ל. כ. וביכורים. תוס' הרא"ש.